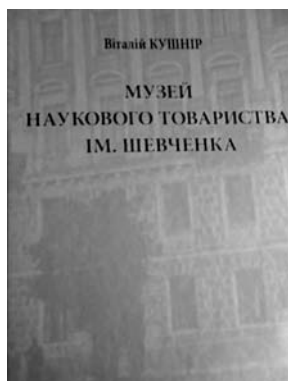

Музейний портрет Львова

Кушнір В. Музей Наукового товариства ім. Шевченка. Львів: Ін-т народознавства НАН України, 2021. 192 с.

Зі здобуттям Україною незалежності науковці здобули можливість об'єктивного й неупередженого висвітлення невідомих і маловідомих сторінок вітчизняного

музейництва, завдяки чому виходять праці, що розкривають діяльність як окремих установ, так і музейників. Серед таких видань чільне місце посідає рецензована монографія "Музей Наукового товариства ім. Шевченка" В. Кушніра — кандидата історичних наук, старшого наукового співробітника Музею етнографії та художнього промислу Інституту народознавства НАН України (м. Львів).

У дослідженні вперше комплексно висвітлено діяльність провідного музейного закладу Львова від кінця XIX ст. — до початку Другої світової війни. Монографія чітко структурована й складається зі вступу, трьох розділів, тематично поділених на підрозділи, висновків, переліку умовних скорочень, джерел та літератури, а також іменного покажчика. Кожен структурний елемент книги завершують примітки. Видання містить архівні фотографії діячів музейництва і музейних предметів. Дослідник опрацював значну кількість джерел за темою, яка майже не відома музеологам: було вивчено фонди архівів, бібліотек і музеїв Львова, власне музейні видання, зокрема інвентарні книги Музею НТШ, тогочасні періодичні видання: газети та часописи, мемуари тощо.

У першому розділі "Створення Музею Наукового товариства ім. Шевченка: суспільно-політичний та науковий контексти" (с. 13—44) В. Кушнір подав огляд історії етнографічних музеїв Європи й США, розкрив історію музейних осередків на українських теренах у складі Російської імперії та особливості становлення музейництва в Галичині. Розглядаючи діяльність музеїв Середньої Наддніпрянщини, дослідник наводить дані про зібрання 1890-х рр. поміщиці К. Скаржинської у маєтку Круглику на Лубенщині (с. 21—22). Тут варто було б згадати монографію археолога, музеолога та пам'яткознавця, кандидата історичних наук О. Супруненка, в якій до-

кладно висвітлено історію створення, структуру зібрання й діячів, причетних до організації музею поміщиці [1]. Аналізуючи етапи розвитку музейництва в Галичині, В. Кушнір наводить відомості щодо етнографічних виставок 1887 р. у Тернополі та 1894 р. у Львові (с. 39). Саме ці дати є відповідними в організації перших скансенів в Україні з експонуванням пам'яток традиційного зодчества. У цьому контексті доцільно було б навести монографію географа, етнолога, музеолога та пам'яткознавця А. Данилюка [2].

У другому розділі "Створення Музею НТШ та його розвиток у 1900—1918 роках" (с. 45—84) розкрито особливості формування та структури зібрання, організаційно-правові питання функціонування установи, її експозиційну діяльність в окреслений період. На підґрунті вивчення численних матеріалів В. Кушнір вважає датою заснування музею 1892 р. (с. 46). Показова роль О. Кониського, М. Грушевського та інших видатних діячів науки та культури у створенні закладу. Висвітлено діяльність Етнографічної комісії НТШ (створена 1898 р.) у комплектуванні фондів. Значну увагу дослідник приділив видатному музеологу, пам'яткознавцю М. Біляшівському, який сприяв поповненню складу музейного зібрання. Проаналізовано етнографічні пошукові експедиції, зокрема Ф. Вовка та І. Франка 1904 р. Відкриття першої експозиції музею для широкого кола відвідувачів В. Кушнір відносить до 1910 р. (с. 73—74). Автор схарактеризував відмінності нової експозиції, відкритої 1912 р. (с. 74—75).

У третьому розділі "Музей Наукового товариства ім. Шевченка у міжвоєнний період" (с. 85—167) розглянуто діяльність закладу після закінчення Першої світової війни. Проаналізовано структуру та обсяги фінансування. Обліковано втрати музейних предметів у часи воєнного лихоліття, наведено статистичні дані щодо складу зібрання за 1919—1940 рр. Окреслено діяльність багатьох науковців і діячів культури із поповнення фондів музею та облаштування його експозицій у зазначений період, зокрема І. Свенціцького, Я. Пастернака, І. Труша, І. Раковського, Ю. Полянського, С. Полянського, М. Матчака, С. Рудницького, І. Верхартського, Д. Лукіяновича, Б. Гнатевича, О. Кандиби, І. Карпинця, І. Крип'якевича, І. Гургули, Р. Гарасимчука, Ф. Колесси, О. Кульчицької та ін. Висвітлено роль різних товариств, які сприяли розвиткові закладу. У цьому контексті вперше подано докладну інформацію щодо етнографічного

музею при Львівській гімназії сестер-василіянок і внеску С. Парилле (сестра Северина) у поповнення зібрання Музею НТШ (с. 122—123). В. Кушнір також уперше проаналізував діяльність музейних з'їздів, що стали важливою віхою в розбудові музейної мережі Галичини (Львів, 1931 р.; Самбір, 1933 р.; Львів, 1935 р.; Сянок, 1936 р.; Перемишль, 1937 р.; Коломия, 1938 р.).

Грунтовне дослідження В. Кушніра відтворює невідому сторінку історії української музеології, зокрема музейництва, і може бути використано під час викладання спецкурсів у закладах вищої освіти, а також для створення відповідних тематичних експозицій і виставок у музейних закладах. Книга зацікавить усіх, кому небайдужа доля культурної спадщини України.

Список літератури

1. Супруненко О. Б. Археологія в діяльності першого приватного музею України. Лубенський музей К. М. Скаржинської. Київ ; Полтава : Археологія, 2000. 392 с.
2. Данилюк А. Г. Українські скансени. Історія виникнення експозиції, проблеми розвитку. Тернопіль : Богдан, 2006. 104 с.

Дмитро Кепін,

кандидат історичних наук,

старший науковий співробітник

відділу ретроспективної бібліографії Книжкової палати України

Надійшла до редакції 10 квітня 2024 року

Нове видання з музейництва

Бегаль Т. О. Генеза експозиційного мистецтва: від витоків до сучасності : монографія. Київ : Вид. центр КНУКіМ, 2022. 200 с.

Вивчення музейництва та її складника — організації експозиційного простору як феномену людської культури — є актуальним завданням сучасного наукознавства. Фахівці донині досліджують розвиток музею як соціокультурної поліфункціональної інституції, проте комплексного монографічного дослідження, в якому було б розглянуто історію формування, становлення й розвитку побудови експозицій у музеях різного профлю та типу як в Україні, так і зарубіжних країнах, у вітчизняній музеології немає.

Рецензована монографія доктора філософії, асистента кафедри музеєзнавства та експертизи історико-культурних цінностей Т. Бегаль "Генеза експозиційного мистецтва", що побачила світ 2022 р. у видавничому центрі Київського національного університету культури і мистецтв, є результатом проведеного дисертаційного дослідження, успішно захищеного того самого року. Вперше в українській музеології авторка докладно й за допомогою конкретних прикладів із музейної практики країн світу висвітлила специфіку використання цифрових технологій у побудові музейної експозиції.

Монографія чітко структурована й складається, окрім передмови, з трьох розділів, поділених на відповідні підрозділи, висновків, списку використаних джерел (217 позицій) і кольорового ілюстрованого додатка, що містить репродукції картин західноєвропейських художників XVI — поч. XX ст., приклади оформлення експозиційного простору середини XX — поч. XXI ст. у музеях України, Західної Європи, США та країн Латинської Америки. Кожний підрозділ відповідного розділу і сам розділ завершують висновки. Монографію супроводжують схеми та чорно-білі фотографії. Під час підготовки видання дослідниця проаналізувала відповідні інтернет-ресурси й особисто ознайомила з аспектами діяльності деяких музеїв Польщі.

У "Передмові" (с. 6—7) Т. Бегаль визначила актуальність, методи дослідження та практичне значення видання.

Перший розділ "Теоретико-методологічні засади дослідження музейної експозиції" (с. 10—49) містить аналіз джерел і методологічних засад із відповідною характеристикою, музеєзнавчих термінів та понять, якими авторка послуговується для викладу запропонованого матеріалу. В історіографії виділено та проаналізовано чотири періоди: 1550—1900 рр.; 1900—1950 рр.; 1950—1990 рр.; 1990—2021 рр. (с. 10—33). Зауважимо, що в межах розгляду досліджень західноєвропейських учених XVIII — поч. XIX ст. варто було надати характеристику працям Д. Дідро [1; 2] та Й. В. Гете [3; 4], у яких висвітлено теоретичні та прикладні аспекти оформлення експозицій, зокрема